

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ПОЛІТИЧНИХ НАУК

Стаття присвячена виявленню підґрунтя політичної науки в мовному полі культури. Мова систематизує політичну реальність, структуруючи її. Необхідність виявлення базових параметрів, рамками яких задається своєрідність політичної мови, зумовило звернення, з однієї сторони, до проблеми виходу на політичну арену мовної проблематики, а з іншої – до аналізу внутрішньої структури мови. Метою статті стало виявлення базових структур, які, сприяючи формуванню політико-категоріального апарату, зумовлюють специфіку політичної мови. Об'єктом компаративного аналізу стали українська та французька мови.

Ключові слова: мова, концепт, політична наука.

Актуальність аналізу лінгвокультурних детермінант політико-категоріального апарату зумовлена насамперед вагомим впливом, який здійснює політичний дискурс на формування політичного простору. Мовні рамки по-різному дозволяють висвітлювати те чи інше коло проблем, що інколи сприяє появі неординарних – можливих лише в політичному полі конкретної культури – ідей та поглядів і що призводить до появи певного типу теоретизування. Мова систематизує політичну реальність, структуруючи її. Ця проблематика відображена в працях багатьох теоретиків: як зарубіжних (Б. Андерсон, Ф. Бенетон, В. Гумбольдт, Л. Елісон, Платон, Ф. де Соссюр та ін.), так і вітчизняних (О. М. Куць, М. В. Попович, М. І. Сазонов та ін.).

Необхідність виявлення базових параметрів, рамками яких задається своєрідність політичної мови, зумовлює звернення, з однієї сторони, до проблеми виходу на політичну арену мовної проблематики, а з іншої – до аналізу внутрішньої структури мови. Метою статті стало виявлення базових структур, які, сприяючи формуванню політико-категоріального апарату, зумовлюють своєрідність політичної мови. Завдання статті полягає у виокремленні базових критеріїв для порівняння структури української та французької мов, які зумовлюють формування специфіки категоріального апарату політичних наук.

У сучасному світі чи не кожна держава переймається проблемами мовної політики. Задля ефективності державотворчих процесів мова „має слугувати цілям загальнодержавного спілкування, здатного забезпечити взаємодію різних частин одного етносу в моноетнічній державі або різних етнотіпів у поліетнічній країні” [1, с. 74]. Втім, мова набуває пріоритетного значення не лише в державотворчому контексті, але й у контексті формування політико-категоріального апарату. На думку М. І. Сазонова, мова відіграє найважливішу роль у науковому пізнанні: „без неї воно, з одного боку, цілком неможливе, з другого – мова, якщо вона „отруєна”, здатна заплутати нас і відвести убік від науки” [2, с. 24].

Слід зазначити, що вихід розмовних мов на політичну арену відбувся не так уже й давно. Доки в суспільно-політичному просторі домінували сакральні мови, зазначав Б. Андерсон, потреби у вивченні розмовних мов не виникало. Адепти тих чи інших релігійних систем, не розуміючи мов один одного та не маючи змоги усного спілкування, тим не менше, однаково розуміли сакральні знаки, оскільки існували спільні сакральні тексти. Таким чином, релігійні спільноти були організовані навколо знаків, а не звуків [3, с. 29]. Сьогодні саме таку традицію презентує мова математики. Сучасна людина може не знати як вимовляється знак „+” японською чи корейською мовами, але вона впевнена у тому, що розуміє його значення так само, як його розуміє японець чи кореєць.

Сакральні мови вважалися мовами істини, спираючись на ідею не випадковості знака. „По суті, чим мертвішою була писемна мова – чим далі від розмовної – тим краще: всі, в принципі, мають доступ до чистої сфери знаків” [3, с. 30]. Кожному сакральному знаку було притаманне однакоє смислове навантаження. Скажімо, для християн, яких розділяли мовні бар’єри, кожен сакральний візуальний образ був зрозумілим, оскільки з конкретними зображеннями чітко співвідносилися конкретні сюжети. Приміром, зображення фенікса, що відроджується з попелу, символізує воскресіння. Для сучасних людей асоціативний зв’язок між цими двома явищами видається метафоричним, тоді як для перших християн він безпосередній. Або ще один релігійний сюжет: Авраам, що приносить в жертву Ісаака, символізує страждання на хресті. Ці два мотиви співпадають за спільністю жертвової тематики. В жертву Богові Авраам готовий принести свого сина, а смерть Ісуса на хресті – хресна жертва в ім’я людства, Бог-отець жертвує сином. Оскільки зобразити Бога-отця неможливо, для перших християн цілком природним було передати цей зміст за допомогою інших зображень.

Проблема занепаду латини цікавила також Ж. Тарда, який не знаходив логічних причин для пояснення цього явища. Він вважав, що лише впливом феномену моди можна пояснити як поширення романських (розмовних) мов, що призвело до поступового зникнення латини, так і поширення лютеранства, яке похитнуло католицизм. Поширення відбувалося небаченими темпами, що є характерною ознакою моди. І саме пристрасть до нововведень, яка по-особливому проявилась в тогочасних культурах, дала поштовх лінгвістичній та релігійній моді. Перевага, надана розмовним мовам, „була аж ніяк не раціональною, і якщо в незліченних логічних поєдинках між латинськими і романськими формами останні завжди брали верх, то саме завдяки моді” [4, с. 258].

Таким чином, в епоху домінування великих релігійних систем, які обслуговувалися сакральними „мовами істини”, функціонуванню розмовних мов не надавалося значення, більше того, ця проблема майже нікого не цікавила. Слід зазначити, що особливим статусом наділялася тодішня європейська двомовна інтелігенція, яка, виступаючи „посередником між розмовною мовою й латиною, була тим самим посередником між землею й небесами” [3, с. 29]. Втім, занепад християнства призвів до поступового занепаду латини, яка втратила свій статус привілейованого доступу до істини.

На думку Б. Андерсона, саме сакральні мови дали життя християнській, ісламській та іншим культурним системам, об’єднуючи та солідаризуючи їх. Згодом ідею солідарності підхопили розмовні мови, об’єднуючи спільноти за допомогою іншого – не релігійного – способу уявлення. Цей новий спосіб уявлення спільноти (як окремого цілого) став означуватися в координатах дискурсу націоналізму, що виникнув за мірками історії зовсім недавно: всього лиш якихось двісті років тому. Втім, відносна „молодість” націоналізму не завадила йому здійснити своєрідний зсув у суспільному мисленні, призвівши до парадоксальних переконань, за якими кожна сучасна людина щиро вірить нібито вона народжується з певною національністю так само, як і з певною статтю. Разом з тим, означення людських спільнот в термінах дискурсу націоналізму дало шалений поштовх розвитку та упорядкуванню розмовних мов. Так, приміром, перша українська граматики з’явилася в 1819 р., що всього лиш на 17 років пізніше офіційної російської граматики [3, с. 99]. Причому, як зазначав Б. Андерсон, саме Харківський університет, що утворений у 1804 р., „стрімко став центром українського літературного буму” [3, с. 98]. Цьому сприяло видання І. Котляревським у 1798 р. популярної сатиричної поеми з українського побуту „Енеїда”, написаної розмовною мовою. Тобто, становлення, упорядкування та розвиток як української, так і російської мов, відбувалися лише після занепаду сакральних мов. Відповідно, всілякі розмірковування про давність цих мов (що часто стають основою концепцій про їх месіанський характер), видаються псевдонауковими.

Вихід розмовних мов на арену суспільно-політичного життя призвів до зростання їх впливу на специфіку формування наукового категоріального апарату. Зупинимось на

аналізі особливостей формування політико-категоріального апарату, оскільки, на думку Ф. Бенетона, „категорії соціальних наук перебудовують світ” [5, с. 100]. Тобто, спостерігається кореляція певного типу теоретизування у суспільно-політичній сфері із соціокультурними параметрами. Аналіз причин, якими викликаний той чи інший тип теоретизування в окремому політичному полі, найчастіше вносить на поверхню пояснення етнонаціонального чи ментального плану. При таких підходах мова описується як характеристика певного етносу, яка в сукупності з іншими чинниками сприяє появі певного типу політичних концепцій в конкретній культурі. Такий підхід фактично відкидає феномен мови на периферію проблематики, що призводить до ігнорування спектру різноманітних факторів, які стосуються структури самої мови. Якщо мові надавати роль лише певного параметру, що характеризує етнічну спільноту, то для виявлення підґрунтя політичної науки ми будемо змушені відштовхуватися тільки від етнонаціональних факторів. Така ситуація може призвести до абсурду. Уявімо собі людину, яка оволоділа мовою певного етносу, не будучи його представником, більш того, вона не вихована в дусі традицій цього етносу і навіть географічно відірвана від цієї етнічної групи. Але ця людина, використовуючи нову для неї мову, приймає певні обмеження, що задаються нею і, більше того, змушена мислити в конкретно окресленому мовному полі. В такому випадку пояснення ментального чи етнічного плану відпадають самі собою. Мовні рамки по-різному дозволяють висвітлювати те чи інше коло проблем, що інколи сприяє появі неординарних – можливих лише в політичному полі конкретної культури – ідей та поглядів і що сприяє появі певного типу теоретизування.

Мова, на думку Ф. де Сосюра, здійснюючи вплив на реальний світ, систематизує його шляхом структурування [6, с. 87]. Стосовно зв'язку мови з політичною проблематикою Л. Елісон зазначав: „сприйняття політичних реалій значною мірою визначене структурою та емоційною силою мови” [7, с. 419]. Так, наприклад, у політичній теорії прийнято виділяти дві ліберальні традиції, які склалися протягом історії: англосаксонська та континентально-європейська. Відмінність між ними полягає насамперед у розумінні сутності лібералізму. Сутність англосаксонського варіанту лібералізму, який бере свій початок від партії „вігів”, полягає у вивільненні „процесу спонтанного зростання від завад та перешкод” [8, с. 79]. Саме на цьому варіанті лібералізму „базується американська система врядування. У чистій формі її репрезентовано в Сполучених Штатах, але не радикалізмом Джеферсона і не консерватизмом Гамільтона чи навіть Джона Адамса, а ідеями Джеймса Медісона, „батька Конституції”” [8, с. 78]. Стосовно континентально-європейської традиції слід зазначити, що її специфіка була зумовленою раціоналізмом Французької революції. На думку Ф. А. фон Хайека, „більшість континентальних лібералів ... керувалися більшою мірою бажанням нав'язати світові якийсь надуманий раціональний взірець, аніж створити умови для вільного зростання” [8, с. 76]. Подібний підхід відобразився і в теоріях місцевого самоврядування, в яких виділяють аналогічні типи: європейська континентальна традиція (стала основою державницької теорії місцевого самоврядування) та англосаксонська традиція (стала основою громадівської теорії місцевого самоврядування) [9]. Якщо в європейській континентальній традиції вважається, що місцеве самоврядування є складовою частиною державного управління, то в англосаксонській традиції під місцевим самоврядуванням мається на увазі самостійна діяльність громадян з вирішення питань місцевого значення.

Разом з тим, слід зазначити, що відмінність між двома традиціями закладена ще й відмінністю між мовами їх презентації, які здатні чітко окреслювати поле мислення. Так, приміром, прагнення до спонтанності та самостійності, яким відрізняється англосаксонська традиція, не в останню чергу зумовлене відсутністю в англійській мові чіткого розмежування між особовими займенниками „ти” і „ви”, що позначаються одним словом. Лише за допомогою інтонації можна означити цю дистанцію. Відповідно, людині, що перебуває в полі англійської мови, притаманна постійна спонтанність у визначенні

дистанції між собою та об'єктом звертання. Стосовно європейської континентальної традиції зазначимо, що її раціоналізм не в останню чергою зумовлений строгим упорядкуванням континентальних мов (як німецької, так і французької), але про це нижче.

Як зазначав В. Гумбольдт, специфіка та систематичність, які проявляються у різних мовах (мовна артикуляція, інтонація, тембр тощо), представляють собою „індивідуальний спосіб, за допомогою якого народ виражає в мові думки та почуття” [10, с. 70]. Мовна своєрідність детермінована способом світосприйняття народу, його національним характером, стилем мислення. Відповідно, „мови завжди мають національну форму, являючись безпосередньо і власне національним витвором” [10, с. 70].

Вплив мови на структуру та значення окремих імен (імена людей, богів, назви різних понять) розглянуто ще Платоном у діалозі „Кратіл”. На думку Платона, ім'я – це певне наслідування речам, їх зображення [11, 430b]. Живопис – це також своєрідне наслідування речам, він відображає речі. Але, якщо в імені відображається сутність речей за допомогою звуків та букв, то у живописі це відображення здійснюється іншим способом – за допомогою фарб. Викликає цікавість аналіз залежності значення імен (назв речей) від лінгвістичних особливостей грецької мови. На думку Платона, вірно встановлена назва речей має містити в собі відповідні букви, які підходять лише для означення конкретної речі [11, 433c]. Так, наприклад, грецька буква λ („лямбда”) співвідноситься з податливістю, гладкістю, сковзанням, оскільки язик мусить ковзати, щоб вимовити її [11, 434c]. Тому ця буква міститься в назвах таких грецьких слів як „сковзання”, „лискучість”, „смолистість” тощо. Приміром, слово гладкість грецькою мовою записується таким чином: λετα. А грецька буква ρ („ро”) співвідноситься з рухом, поривом і, разом з тим, з твердістю. Відповідно, вона входить в назви слів, що описують такі процеси: „текти”, „ударяти”, „рвати”, „вертіти” тощо.

Наразі нас цікавить потенціал української мови, завдяки якому задається своєрідний тип мислення і своєрідний спосіб теоретизування. Для порівняння розглянемо українську та французьку мови (звичайно, обмежені рамки статті не дають можливості провести детальний аналіз, тому постараємось хоча б окреслити коло проблем).

Перше, що кидається у вічі навіть при поверхневому вивченні французької мови – це її строга упорядкованість, а якщо конкретизувати більш детально, то це строгий порядок слів у реченні. Присудок обов'язково вживається після підмету і ні в якому разі не навпаки. Інші члени речення (в більшості випадків) теж мають своє чітко визначене місце розташування. Українська ж мова (як і більшість слов'янських мов) відрізняється довільністю у розташуванні слів у реченні, що надає їй різноманітних відтінків багатозначності. Така багатозначність здійснює безпосередній вплив на український політичний дискурс, формуючи широкий спектр можливостей для інтерпретацій політичної реальності.

Стосовно французької мови слід зазначити, що багатозначність тут найчастіше досягається за допомогою використання часу, його найтонших нюансів. Отже, якщо в слов'янських мовах багатозначність – результат довільності в просторі речення, то у французькій мові, де простір речення строго регламентований, зміст формується за допомогою часу. Взагалі, відносно використання часу у французькій мові, необхідно відмітити, що цій мові притаманне витончене відчуття темпоральності. Слов'янська тріадна структура часу ні в якій порівнянню не йде з тією кількістю часів, які використовуються у французькій мові. Можливо, саме тому чітко регламентується простір французького речення: адже час упорядковується строгістю розташування слів (від порядку розташування дієслів досить часто залежить форма часу, яку ми вживаємо).

Французька мова відрізняється чітким розмежуванням просторових та часових характеристик. Це спостерігається не лише в регламентації побудови речення, а ще й у наявності слів, яким немає еквівалентів у більшості слов'янських мов і які використовуються для позначення вказаних характеристик. Так, скажімо, якщо ми, не задумуючись, говоримо: „перед” будинком чи „перед” обідом, то французи в подібному

випадку вводять чітке розмежування за просторово-часовим принципом. Якщо маються на увазі просторові характеристики (перед будинком, перед машиною тощо), то еквівалентом слову „перед” буде французьке слово „avant”. У тому випадку, коли маються на увазі часові характеристики (перед обідом, перед сніданком тощо) – використовується інший еквівалент українському слову „перед”, а саме: „devant”. Ще декілька прикладів, які стосуються упорядкування простору. У французькій мові існують три еквіваленти слову „ходити”, відмінності між якими задаються просторовою структурою: „marcher” (ходити безцільно, туди-сюди, не маючи певної мети щодо напрямку), „aller” (іти в напрямку від чогось, від мене, туди), „venir” (іти в напрямку до чогось, до мене, сюди). Наступний приклад. Українському слову „кінець” (мається на увазі характеристика простору: кінець дороги, кінець коридору, алеї тощо) відповідають два еквіваленти цього слова у французькій мові: „la fin” (вживається для позначення явищ, які мають початок і мають кінець, тобто враховується незворотність; наприклад: кінець фільму) і „le bout” (все залежить від позиції спостерігача, враховується зворотність, наприклад: кінець коридору чи дороги). Виходить, у французів самою мовою задається тип мислення, при якому увага затримується та акцентується на просторово-часовій взаємопов’язаності, що, в свою чергу, може сприяти більш однозначній інтерпретації різних подій політичної реальності.

Відносно вказаної проблематики в українській мові необхідно відмітити, що тут спостерігається відсутність розрізнення між просторовими та часовими характеристиками або ж, навіть, їх повне ігнорування. Отже, в українській мові, крім того, що простір речення завжди довільний та нерегламентований, змішуються поняття простору та часу, та й на самому часі увага достатньо часто не акцентується. У сфері політики це найчастіше призводить до появи різноманітних – інколи взаємовиключних – інтерпретацій політичних подій.

Довільність у створенні простору речення, на наш погляд, призводить до зміщення змісту самого речення, що спостерігається у більшості слов’янських мов. Зміст закладений в побудові українського речення, у відтінках, що поєднують слова в кожному окремому випадку. У французькій мові – кардинально інша ситуація. Тут спостерігається чіткий візуальний порядок, а зміщення змісту відбувається при говорінні, коли за допомогою вимови плавно пов’язується в одну ритмічну групу цілий вислів і складається враження, що звучить одне слово. Це зв’язування слів (*liaison*), яке відсутнє у слов’янських мовах, розмиває межі між самими словами, акцентуючи увагу на цілих висловах, а не на окремих словах. У французькій мові інтонація вказує на зміст речення, зміст – це характеристика всієї ритмічної групи. Виходить, строга просторово-часова упорядкованість французького речення компенсується пластикою його вимови. Поняття ритмічної групи для української (чи російської) мови несуттєве: у нас чітко артикулюється кожне слово, причому зміст найчастіше залежить від закінчення слова чи наголосу у слові (у французьких словах наголос розміщений завжди над останнім складом). Цікава ситуація щодо цього питання спостерігається в польській мові, де наголос також має чітко визначене місце: на передостанньому складі. Така упорядкованість у розташуванні наголосів не властива іншим слов’янським мовам (можливо, саме тому польські роботи з логіки відомі далеко за межами Польщі).

Упорядкованість у французьку мову (та й в інші європейські мови) вносять також артиклі, за допомогою яких легко визначити в якому контексті слід сприймати той чи інший предмет: в загальному (як представника певного класу об’єктів) чи в одиничному (як конкретний, відомий нам предмет). Якщо французи говорять про книгу взагалі, то перед іменниками вживають невизначені артиклі (*l’article indéfini*: un, une, des). Якщо мова йде про конкретну, відому співбесіднику книгу, то вживаються визначені артиклі (*l’article défini*: le, la, les). Українська мова в аналогічних ситуаціях несе в собі двозначність, яка призводить до безлічі непорозумінь, зокрема, в наукових текстах. Відсутність артиклів у слов’янських мовах призводить до того, що загальні та конкретні поняття не розрізняються, змішуються (скажімо, в повсякденній мові інколи важко зрозуміти в якому

контексті йде розмова: мається, приміром, на увазі „політик взагалі” чи „політик конкретний”?). Подібна невизначеність сприяє тому, що з універсальними твердженнями достатньо часто поводяться як з одиничними фактами і, навпаки, розмірковують про одиничні факти, коли в дійсності маються на увазі клас чи тип. Не лише для науки цей факт є суттєвим. У повсякденній мові теж виникають непорозуміння спровоковані невизначеністю контексту вживаного поняття. Ми просто звикли жити в цьому полі невизначеності і вже не помічаємо її. Для нас це вже стало невід’ємним атрибутом політичного поля, який сприймається сам собою, не вимагаючи пояснень. Але ми розуміємо, що досить фатальними можуть стати наслідки такої невизначеності насамперед в політичній риторичі, оскільки саме в політичній сфері прикладів такої неузгодженості можна найти безліч. Довільні переходи від одиничних фактів до висновків універсального характеру стають специфікою української політичної культури.

Ще один момент стосовно часу. Час достатньо органічно включений в мову французів, оскільки – це мова великої кількості дієслів. Складається враження, що французька мова – мова дії. Українська чи російська мови оперують в основному іменниками. Отже, за посередництвом французької мови людина спочатку мовою, словами формує порядок навколо себе, а потім діями. У нас порядок формується конкретними справами, діями, але не словами, не мовою. Аргументи на користь цієї ідеї неважко відшукати в етимології слова „справа” (діло). В стародавніх міфах про дерево світу вважалося, що все, що знаходиться справа та вгорі на цьому дереві – добро, а все, що зліва і внизу – зло. Правий світ – правильний світ, світ порядку, лівий світ – неправильний світ, світ хаосу (цікавим є той факт, що „лівий світ” не можна було означувати словами, існувало табу на згадування „неправильного світу” в індоєвропейських мовах [12, с. 14]). Як бачимо, у слові „справа” відобразився цей первинний зміст. Отже, виходить, що в українській політичній культурі саме діями формується порядок. Людина упорядковує життя справами, а не порядком слів у реченні.

Міфологема „дерева світу” зумовлює також специфічність політичних технологій. При створенні візуальної реклами враховується своєрідність стереотипного мислення людини слов’янської культури, у якої вже на підсвідомому рівні закладено, що все, що знаходиться справа та вгорі – добро, а все, що зліва і внизу – зло. Саме тому під час виборчих кампаній інформація про „свого” кандидата у політичній рекламі розміщується вгорі і справа, тоді як про „чужого” – внизу і зліва. Ще один момент відносно вживання термінології „правого світу”. Не лише слово „справа”, але й слово „право” етимологічно пов’язане з цим світом. Цікавим є той факт, що подібна спорідненість спостерігається також у французькій мові (слово „droit” одночасно означає і „правий”, і „прямо”, і „право”).

Звернемось до дієслова „є”, яке категорично заборонено пропускати у французькій мові (та й в інших європейських мовах). Постійна, нав’язлива присутність цього дієслова чи не в кожному реченні викликає зацікавлення фактом своєї незамінності, що призводить до розмірковування про проблеми буття, існування, тобто до філософських розвідок у сфері онтологічної проблематики. Фундаментальними напрацюваннями в області метафізики відрізняється, зокрема, німецька філософія (в німецькій мові дієслово „є” — дієслово буття – також зустрічається чи не в кожному реченні). Ми ж настільки часто нехтуємо цим дієсловом, що немає нічого дивного у нерозвиненості метафізичної компоненти української та російської філософії. Цікавим також видається наступне спостереження онтологічного плану. У французькій мові для творення різних форм часу використовуються два допоміжні дієслова: дієслово „avoir” (мати) та дієслово „être” (бути). Причому, більшість форм часу твориться за допомогою – дієслова „мати” (такого собі дієслова власності „приховано-ліберального” характеру). З дієсловом буття – дієсловом „є” – поєднуються найчастіше дієслова руху. Виходить, буття і рух нерозривні?

Зупинимось на запереченнях у французькій мові, де заперечення – це завжди заперечення дії! Приставка „не” ставиться тільки перед дієсловом. В українській мові

можна всяке існування заперечити, не лише дію (ми, не задумуючись, можемо розмістити приставку „не” як перед дієсловом, так і перед іменником). Звідси – вищий ступінь багатозначності слов’янських мов, їх невизначеність. Скажімо, досить важко передати французькою мовою змісти наступних висловів: „не море я люблю”, „не я люблю море” тощо. Французи можуть сказати лише наступне: „я не люблю море”. Передати всі інші нюанси для них є досить важкою справою.

Французька мова – це мова чіткого розмежування абстрактного і конкретного. Такі об’єкти тут найчастіше позначаються різними словами, що змушує пересічного француза постійно замислюватися над цією проблемою. Скажімо, якщо говорять про новацію, маючи на увазі конкретний предмет (нова книга) – вживають слова „neuve” чи „neuf”. Якщо ж маються на увазі абстракції (нові ідеї) – вживається слово „nouvelle”. Українська ж мова, як і російська, відзначається невизначеністю в рамках вказаної проблематики (конкретного – абстрактного). Чи не тому українська філософія вважається більш практичною, позбавленою абстрактних міркувань? Подібна специфіка в наявності певних слів спостерігається у французькій мові також при розрізненні одухотворених та неодухотворених об’єктів (приміром, якщо людина знайомиться з іншими людьми, із живими об’єктами – вживається наступна конструкція: „faire connaissance”; якщо ж об’єкти не одухотворені (знайомство з містом) – вживається конструкція „prendre connaissance”).

Отже, французька мова нібито створена для строгої систематизації та упорядкування. Але є один нюанс, який достатньо сильно вражає при вивченні такої упорядкованої мови: це відсутність назв чисел від 71 до 99, тобто відсутність упорядкованості в числах. Так, наприклад, число 78 можна дослівно перекласти з французької наступним чином: „шістдесят і вісімнадцять”. А переклад числа 96 буде звучати так: „двадцять взяте чотири рази плюс шістнадцять”. Виходить, французькій дитині, щоб навчитися рахувати в межах ста, потрібно освоїти спочатку правила арифметики (множення, додавання). Але, насправді, саме така ситуація, на нашу думку, призводить до упорядкування (на разі, упорядкування формальних структур). Не будемо тут зупинятися на досягненнях французької математики (це не входить в коло наших інтересів). Відмітимо лише, що здатність до упорядкування, формалізації задається самою структурою французької мови. І, дійсно, батьківщиною структуралізму вважається Франція. Згадаємо також семіотику, яка чи не найбільше розквітла саме у Франції.

Українська ж мова – мова відчуттів, мова цілісності (час і простір нерозривні, не розмежовується абстрактне-конкретне, живе-неживе тощо). Тому не дивно, що така багатозначність призвела до появи суто слов’янської концепції Г. С. Сковороди – філософії „серця” (кордоцентризму). Таким чином, за допомогою мови задається своєрідний тип мислення та, відповідно, своєрідний спосіб теоретизування. Мовні рамки по-різному дозволяють висвітлювати те чи інше коло суспільно-політичних проблем, що інколи сприяє появі неординарних – можливих лише в політичному полі конкретної культури – ідей та поглядів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куць О. М. Мовна політика в Україні : аналіз та впровадження: [монографія] / О. М. Куць, В. В. Заблоцький. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. — 300 с.
2. Сазонов М. І. Мова політичної науки // Політологія : [навч. посіб. для вузів / упоряд. та ред. М. І. Сазонов] / М. І. Сазонов. — Харків : Фоліо, 1998. — 735 с. — С. 24—27.
3. Андерсон Бенедикт. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / Бенедикт Андерсон. — [2-ге, переробл. вид.]. — К. : Критика, 2001. — 272 с.
4. Тард Ж. Законы подражания. (Les lois de l'imitation) / Ж. Тард ; [переводъ съ французскаго]. — С.-Петербургъ : Изданіе Ф. Павленкова, 1892. — 372 с.
5. Бенетон Ф. Введение в политическую науку / Ф. Бенетон ; [пер. с фр.]. — М. : Издательство „Весь мир”, 2002. — 368 с.

6. Соссюр Фердинанд де. Труды по языкознанию / Фердинанд де Соссюр ; [пер. с фр. / под ред. А. А. Холодович]. — М. : Прогресс, 1977. — 695 с.
7. Елісон Лінкольн. Мова // Короткий оксфордський політичний словник / Лінкольн Елісон ; [пер. з англ. / за ред. І. Макліна, А. Макмілана]. — К. : Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2005. — 789 с. — С. 419—421.
8. Гаєк Фрідріх А. фон. Чому я не консерватор // Консерватизм : [антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий] / Фрідріх А. фон Гаєк. — К. : Смолоскип, 1998. — 598 с. — С. 65—81.
9. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування / Ю. Панейко. — Львів : Літопис, 2002. — 196 с.
10. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / В. Гумбольдт ; [пер. с нем.]. — М. : Прогресс, 1984. — 397 с.
11. Платон. Кратил (Гермоген, Кратил, Сократ) [Электронный ресурс] / Платон ; [пер. с древнегреч. Т. В. Васильевой]. — Режим доступа : http://www.geocities.com/plt_2000plt_us/index.html.
12. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. — [2-е вид., випр.]. — К. : „АртЕк”, 2001. — 728 с.

Куц Г.М.

ЛИНГВОКУЛЬТУРНАЯ ДЕТЕРМИНАЦИЯ КАТЕГОРИАЛЬНОГО АППАРАТА ПОЛИТИЧЕСКИХ НАУК

Статья посвящена выявлению оснований политической науки в языковом поле культуры. Язык систематизирует политическую реальность, структурируя ее. Необходимость выявления базовых параметров, рамками которых задается своеобразие политического языка, обусловило обращение, с одной стороны, к проблеме выхода на политическую арену языковой проблематики, а с другой – к анализу внутренней структуры языка. Целью статьи стало выявление базовых структур, которые, способствуя формированию политико-категориального аппарата, обуславливают специфику политического языка. Объектом компаративного анализа стали украинский и французский языки.

Ключевые слова: язык, концепт, политическая наука.

Kuts G.

LINGUISTIC AND CULTURAL DETERMINATION OF POLITICAL SCIENCE CATEGORIAL MECHANISM

This article is devoted to identifying the grounds of political science in the field of language culture. Structuring political reality language systematizes it. The necessity to identify the basic parameters within which political language originality is defined, caused, on the one hand, addressing to the problem of entering the political arena of language issues, but on the other - analyzing the internal structure of language. The purpose of the article was the identification of the basic structures which contribute to the formation of politico-categorical mechanism and so determine the specificity of political language. The objects of comparative analysis were the Ukrainian and French languages.

Key words: language, concept, political science.